

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurs, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 286.

Nr. 27 E. G. B. 1908.

Concurs.

Se publică concurs pentru 3 stipendii de câte 400 cor., anual din fundațiunea Elena Ghiba Birta, pentru anul școlar 1908/9 cu termenul de 8/21 Septembrie a. c.

Îndreptățiți la acestea stipendii sunt în prima linie rudeniile testatoarei, iar concurenți neînrușiți de religiuina gr.-or. română din comitatele Arad, Bihor, Bichiș și Cenad numai atunci se primesc, când lipsesc competenți dintre rudeni.

Concurenții au să-și înainteze cererile lor la adresa Comitetului administrativ al fundațiunii Elena Ghiba Birta în Arad, provăzute cu timbru de 1 cor., și instruite cu următoarele documente originale ori copii autenticate:

1. Extras din matricula botezaților, provăzută cu clauzula parohului local, că și de prezent aparține bisericii gr. or. române.

2. Rudeniile mai au să adnezeze și informațiune familiară.

3. Atestat de paupertate dela dirigătoria competentă, cu date pozitive despre starea materială a părinților și a concurentului. Acest atestat să fie confirmat prin subscrierea parohului local.

4. Testimoniu școlastic, că a absolvat cel puțin școala elementară cu succes, iar aceia, cari au ascultat deja cursuri gimnaziale sau academice respective universitare, să dovedească, că au câștigat astfel de testimoniu, încât pot trece la cursurile superioare.

5. Certificat medical despre starea sanitară.

6. Dacă concurentul a întrerupt studiile, are să dovedească prin act autentic, unde a fost și ce purtare a avut.

7. Concurentul să arate specialitatea, la care, locul, unde are să urmeze studiile, precum și dacă are ori ba alt stipendiu. Pentru cazul, că concurentul ar fi înscris deja la vre-un institut de învățământ, aceasta să o dovedească prin certificat dela direcțiunea respectivului institut.

8. Fiecare stipendist este obligat, ca după terminarea studiilor să asigure comitetul administrativ, că îndată ce își va ajunge scopul dorit

și îi va permile starea materială, va depune pentru totdeauna 50 cor., pentru augmentarea acestei fundațiuni.

9. Petițiunile lipsite de condițiunile de mai sus ori sosite după termenul de concurs nu se vor lua în socotință.

Arad, la 28 August (10 Sept.) 1908.

Pentru comitetul administrativ al fundațiunii,
Elena Ghiba Birta.Ioan I. Papp *m. p.*,
Episcop.

Atmosfera trebuincioasă.

(s.) Luna August este în viața noastră luna de bilanț cultural.

Cele mai importante societăți culturale își au în această lună adunările lor generale, prezentându-și rezultatul gestiunii anului premergător, constatând progresul cultural și căutând să dea prilej manifestării însuflețirii, priceperii și aprecierii diferitelor ținuturi, față cu rezultatele mișcării față cu mișcarea noastră culturală.

Un alt moment, de ordin și mai însemnat pentru viața viitorimii noastre ne-dă tot această lună August; și acela este: înrolarea în școale a tineretului, menit de a formă recenta generație a intelectualităților nostri, — pentru cari se dau și stipendii și sunt și institute de cultură și educațiune, cu internate, cum sunt, în deosebi, școalele noastre teologice-pedagogice.

În desvoltarea firească, normală, a fenomenelor culturale trebuie să domineze o înțelegere a problemelor de la ordinea zilei și o apreciere justă a acelora, din partea celor chemați la colaborare.

Din lipsa de înțelegere, urmează lipsa de interes, de interes real și pozitiv, fără de cari progresul efectiv urmează numai la mare distanță, în urma ideilor înainte mergătoare.

In această ordine de idei, nu putem să nu relevăm o seamă de aprecieri ale »Neamului Ro-

mănes. eșite din maestrul condei al dlui N. Iorga, aprecieri, incontestabil, judicioase, dar nu absolut incontestabile, referitoare la adunarea »Asociațiunii« din acest an.

»...Idea de a interesa pe țărani la activitatea »Asociațiunii« pe cale materială« ...», propunerea de a se înlocui pentru adulți școala amenințată și care s'ar putea să și cadă prin abecedare ieftine (trebuie altceva: Cartea poporului românesc, enciclopedia românească pentru ori-cine, pe care tineri cu râvnă să o ducă (?*) ori unde). Ceea-ce a fost mai nenorocit încă, *mediul înțelegător și simțitor pentru asemenea desbateri a lipsit cu totul*; nu se pomenește de o atmosferă bună sau rea, pentru cutare proiect — doar »Unirea« știe două persoane, una dela masa presidiului și cealaltă din sală, care prin sunete nearticulate desaprobau ce erau contra sfântului (?) tipic; toți păreau grăbiți să mântuie odată cu cele două zile de paradă. Acesta pare să fie adevărul adevărat, care e bine de spus totdeauna, cel puțin ca lumea să nu-și facă iluzii“.

Deși credem multe din cele relavate de dl N. Iorga; deși apreciam puritatea sa sufletească și mult prețuim munca sa și pentru noi, îl socotim prea exclusivist în aprecierea de mai sus, în ce privește activitatea »Asociațiunii« și deprecierea adunării din Șimleu, — acel loc depărtat, unde s'a muncit serios și cu râvnă, pentru a-și da partea obolul, »Asociațiunii«. Nu e muncă serioasă monografia Șimleului, relevată cu bunăvoință de »Neamul Românesc« ?

»Sibiul, oraș de poeți și muzicanți«, cu Goga și Brediceanu, ș. a. dela »Asociațiune« nu au potențat oare progresul acelei înalte instituții culturale față, cu trecutul apropiat ?

Rapoartele secretarilor publicate în »Transilvania« (Aprilie-Iulie 1908) ne-o dovedesc această.

Este, cu adevărat, trist lucru, că trebuie, dar e și e bine, ca din cunoașterea păcatelor și slăbiciunilor noastre și mai ales din pățanii, să ne edificăm.

Și atunci, ne întorcem tot la autoritatea dlui N. Iorga, și recunoaștem, că nu avem încă »mediul înțelegător și simțitor«, nu avem *atmosfera trebuincioasă* încă. Dar pentru aceea, toate silințele, munca și jertfele oamenilor de bine sunt de folos, pot îndurâ critica binevoitoare, — fără a pierde din perspectivă datorința.

În șirul expunerilor de mai sus, în lagătură cu lipsa unei atmosfere pregătite pentru a înțelege trebuințele noastre culturale, revenim asupra unui moment deja accentuat mai sus, — e vorba despre tinerimea noastră școlară, viitorii frunțași și povățuitori ai poporului.

*) Intrebarea, pe pusă de autorul acestui articol.

Un exemplu:

La gimnaziul de stat din Arad au fost în anul școlar trecut peste tot 451 elevi; dintre aceștia 46 români; dintre dâșii au căzut 13.

Alt exemplu, complectiv, dela școalele noastre:

La concursul pentru primirea ca elevi la institutul pedagogic gr. or. rom din Arad și în internat, cu întreținere gratuită, auzim că s'au prezentat 17 elevi, dintre cari nici unul distins, ci toți cu suficienți și nesuficienți, având numai 3 înși calcul din limba română, veniți mai toți dela școale civile.

În astfel de condiții, e firesc lucru, că ne lipsește încă atmosfera. O recunoaștem aceasta, cu durere, și nu ne ferim de judecat-a nimărui, judecata ce ni-se face cu gând bun. Dar am dor să ni-se respecte credința, credința în mai bine, care ne dă puterea de a munci și de a suferi.

Discursul de deschidere

al d-lui vicepresident Virgil Onițiu, citit la adunarea generală a »Societății pentru fond de teatru român«, ținută în Oravița la 15 August v. 1908.

I.

Onorată adunare generală,
Domnilor și Doamnelor!

Urmărind cu luare aminte dezvoltarea Societății pentru crearea unui fond de teatru român, care se întrunește în adunare generală azi în Oravița, ne vom convinge, că această societate s'a născut și s'a dezvoltat sub impulsul aceluiași neastâmpăr de grăbită înaintare cu urmările sale firești de crize grele, care se arată în lupta pentru existență a tuturor instituțiilor noastre de cultură în veacul al XIX-lea.

Treziți la cunoștința de sine și lămurii asupra grozavei înapoieri a neamului față cu înaintarea culturală a apusului, — puținii noștri conducători după vremuri — căci mulțimea mare își continuă somnul înainte — au fost luați de vârtejul unui neastâmpăr, a unui impuls năvalnic de a face să dispară prăpastia uriașă dintre strarea în care ne aflăm și dintre aceea a Europei culte, de a repara prin inițiative și stăruințe entuziaste tot ceea-ce perdusem în »somnia cel de moarte“.

Este înălțător acest avânt de renaștere, care îndeamnă și însuflește pe hecatoncheirii culturii noastre naționale de pe la mijlocul secolului trecut.

Neastâmpărul lor impulsiv — firește și cam pripit, — a inițiat multe mișcări frumoase și înălțătoare, cari deschideau perspective strălucite în viitor pentru fantazia lor învăpăiată, pentru speranțele lor nelămurite, — fiind însă izvorite din însuflețire fără destulă cumpenire, fără de frâul realității, ele au rămas în mare parte și pentru multă vreme »pia desideria« dorințe deșarte. Vă amintesc numai avântul de însu-

nefire, care s'a cheltuit pentru crearea unui fond, din care să se înființeze o academie românească de drept în Ardeal, o întreprindere, care după vre-o douăzeci de ani a trebuit să se părăsească cu desăvârșire, fiindcă era cu neputință de realizat.

Astfel toate societățile și întreprinderile noastre culturale de pe la mijlocul veacului trecut se pornesc cu mare avânt, cu nespuse însuflețire, cu învăpăiată nădejde în viitor și sunt incurajate la început de sprințul tuturor.

Încetul cu încetul însă vâpăia însuflețirii inițiale începe a se potoli, judecata cumpenită începe să intre în acțiune și împreună cu ea: umbra ei nedespărțită scepticismul. Nădejțile de ieri se destramă ca fulgii de nori la lumina soarelui și roiul nemulțumirilor crește din zi înaintea. Puținii conducători, cari păstrează încă ceva din căldura potolită a începutului, rămân izolați și ajung să se vadă față în față cu o tabără de nemulțumiți. În acest stadiu întreprinderea culturală stagnează, vegetând numai de pe o zi pe alta și perde văzând cu ochii tărîmul de sub picioare. Aceștia sunt ani ei de criză.

Și a fost o nenorocire adevărată pentru instituțiile noastre culturale, că în stagnarea produsă nu au eșit în definitiv biruitorii scepticii, ceea-ce ar fi însemnat moartea lor, ci au rămas în totdeauna și mai departe la cârmă cei cu nădejde. Astfel crizele s'au trecut cu succes și în urma lor s'a produs o mare și salutară schimbare în viața internă ale acestor societăți și instituțiuni. Visătorii s'au mai lăsat de visuri și începură să judece și să cumpenească. Ei își coboară privirile dela stele la pământ, scrutează terenul înțelenit, pe care au să-l parcurgă, cu un cuvânt se îndrumază spre o muncă mai puțin luminoasă, mai puțin înălțătoare, dar mai cu folos spre munca practică de pioneri. În locul fiamurei cu devize de aur, care le falfăia în mâini până ieri, ei apuca sapa și ciocanul, în locul focurilor de artificiu, ei iau felinarul în mână, ca se dureze pas de pas drumul înaintării conținute dar sigure: Și dacă în munca aceasta dură și grea de destelenire a ogorului nu vor perde cu totul din sufletele lor sămânța de însuflețire, ce s'a fost sămănat din belșugul însuflețirii înaintașilor, dacă se vor ferecă cu platoșa îndelungatei răbdări și nu se vor clătina în credința tare, că munca lor — deși mai târziu — dar își va avea rodul ei, — atunci — împreunând astfel trecutul cu prezentul, vor aduce servicii reale pentru cultura neamului lor.

Nu mă voiu extinde aci, ca să arat cum toate societățile și instituțiile noastre culturale cu un trecut mai vechiu, în frunte cu „Asociațiunea pentru literatură și cultura poporului român“, au făcut această cale ajunsă tipică la noi.

Mă mărginesc a urmări această cale numai în viața „Societății pentru fond de teatru român“, căutând să lămuresc, în deosebi stadiul nostru actual de evoluțiune, pentruca știind cum stăm și până unde am ajuns — să ne putem înarmă cu acele mijloace

de luptă și de apărare, care în acest stadiu al evoluției noastre ni-se impun mai cu deosebire.

Înființată la anul 1870 la inițiativa entuziastului nostru fost president Iosif Vulcan, Societatea noastră într'o vâlvătae de însuflețire câștigă în cel-mai scurt timp inimile tuturor. Un teatru național, un edificiu mândru cu o scenă largă, pe care să se reprezinte drame și comedii cu motive din istoria și din prezentul neamului, pe care să ni se înfățișeze jocurile noastre naționale, de unde să se înalțe farmecul duios al muzicei noastre naționale! Ce vis mândru! Ce vis frumos! Societatea se constituie. Cei mai buni ai noștri iau parte la înjgheburile ei. Primele adunări generale sunt adevărate serbători de însuflețire. Contribuirile bănești curg din toate părțile. În diferitele centre culturale aranjează petreceri, teatru și concerte, cari varsă tot venitul lor net în fondul nou înființat, din care să se dureze templul Thaliei române!

E absolut cert, — ceea-ce mulți din cei de azi nu mai știu — că inițiatorii Societății noastre și însuflețirii ei sprijinitori dela început s'au gândit numai la acest ideal: să adune un fond, din care să dureze un templu mareț pentru Thalia română, adecă să zidească un teatru românesc!

Cine să se fi cugetat în acel avânt furtunos de însuflețire sau dacă s'ar fi cugetat vr'unul, cine i-ar fi luat în samă glasul pierdut în sgomotul asurzitor al nădejților, zic, cine s'ar fi cugetat la banalități ca aceste: Unde să înălțăm acest templu? Câte parale va reclama înălțarea lui? Ce capitale se vor cere pentru montarea și administrarea lui, pentru înjgheburile și susținerea unei trupe corespunzătoare? De unde vom găsi publicul, care să susțină acel teatru măcar în câte o stagiune de 8 luni pe an, dată fiind imobilitatea zidirei?

Ei, cine, nu s'a cugetat nimeni la toate acestea.

Trândăvie morală.*)

de Pr. D. Voniga.

Iubiți prietene!

Cel-ce umblă mai-mult printre oameni și va observa cu atențiune modul în care li-se manifestează toată viețuirea, printre multe feluri de scăderi morale va afla și trândăvia, care la cei mai mulți, așa mi-se pare, că-i cea mai lățită și cea mai frecventă dintre toate celelalte scăderi ce i-se atribuesc omului ca ființă morală.

Sunt mulți cari se mângăie cu conștiința, că n'au făcut și nu fac nimănuia nici un rău. Ei bine, dar a nu face nimănuia nici un rău nu e tocmai destul pentru împlinirea datorinței, ce o are creștinul față de aproapele său. Căci celce deși nu face rău, dar nimănuia nu face nici un bine, este asemenea pomului neroditor, despre care scris este că se taie și în foc se aruncă. În urmare trândăvia morală este un păcat,

* Din „Învățăturile“, op inedit al autorului.

este o stare morală pasivă, fără valoare, opusă voinței lui Dumnezeu și asemenea celei slugi necredincioase și leneșe care și-a îngropat talentul în pământ. Și Doamne mulți creștini rămân în aceasta stare și prin neactivitatea lor comit acest păcat fără nici o mustrare, chiar în conștiința liniștită, că nefăcând nimic, mânia nici un rău își împlinesc datoria de creștini și de oameni.

Adevărat, că morala creștină condamnă activitatea mișlească și amăgitoare a ecrocilor și apucăturile înșelătoare a celor ce fără conștiință lucrează în public; dar în același timp ne poruncește, ca să fim diligenți, muncitori, perseveranți și să ne împlinim cu scumpătate datorințele ce ni le impune misiunea, atât spre promovarea binelui nostru propriu, cât și spre promovarea binelui și a intereselor de viață ale deaproapelui nostru în special și în general a societății în care trăim și a neamului din care facem parte.

Ne mirăm adeseori, când vedem că în cutareva comună vr'un bărbat nu tocmai dintre cei mai onorabili, ci din contră foarte excepțional din multe puncte de vedere morale, duce rolul de conducător al satului și exerciază o influență decizătoare asupra puterii morale și asupra statului de gândire a comunei întregi. Lucru ce la primul moment ni se pare neînțeles; dar examinându-l cu temei îl vom înțelege îndată. Omul onest delă fire e pacinic, alinat, retras și n'are nici mângâierea nici ambiție de a se îmbulzi și a se vâri în fruntea afacerilor și a mișcărilor, fie acelea de orice natură ar fi. De comun nu se interesează de afacerile publice și în politice, ce se luptă pentru drept și dreptate nu ia nici o parte activă. Este un somnulent sau un trândav vrednic de condamnare, care în lupta pentru interesul și pentru binele public nu-și valorează nici calificarea suficientă, nici facultățile recunoscute și nici independența cea tare și binecuvântată.

Iar altul care de altmintea de fapt mai mult se gândește la interesele și la avantajile sale proprii decât la celea comune; și care lupta pentru binele public o socotește în primul rând de scară către scopurile sale individuale, dar care în activitatea sa publică dovedește un zel și o însuflețire nefărmurită prin care în ochii lumii își prezintă nizuințele sale ca celea mai sincere și mai devotate intereselor și binelui public, îi succede a se ridica la o distincție considerabilă și a deșteptă în conștiința săi convingerea că el este un factor folositor, ba chiar indispensabil în viața lor publică. Și astfel cine oare nu va prevedea rezultatul alegerii ce ar fi să se facă între un astfel de luptător „desinteresat” al cauzelor publice și între bărbatul onest, care într'adevăr ar putea face mari servicii binelui public, dar care prin indiferentismul său, prin trândăvia morală în care zace se face pe sine neprețuit și fără nici o valoare. Influența acestuia împreună cu dreptul și adevărul cel sfânt vor scădea și se vor nimici fără zabavă, — pe când influența șarlatanilor și împreună cu aceasta și cea a

nedreptății și a necredinței va crește și va stăpâni situația. Indiferentismul sau trândăvia morală a multor oameni capabil de muncă și de luptă pentru ei este un mare desavantaj, iar pentru societate și pentru binele public un adevărat desastru. Și de aceea se derivă apoi în multe locuri și în multe cazuri lățirea indiferentismului și a necredinței și la poporul care mai înainte era însuflețit și credincios.

Dar efectele păgubitoare ale acestui păcat nu se resimt numai în societate și în lupta vieții publice, ci și în familie și mai ales la împlinirea datorinței față de creșterea copiilor, în economie la buna întrebuințare a câștigului și a averii; apoi în viața morală la practicarea faptelor de îndurare creștinească etc. Să ne oprim puțin și la acestea.

Cea mai de frunte și cea mai sfântă datorie a părinților este creșterea pruncilor lor în spiritul religios și moral. Nu e destul a se îngriji numai de sănătatea și de calificarea lor pentru vre-o carieră de viață ori pentru însestrarea lor cu nescări bunuri materiale și economice ci mai vărtos trebuie să nizuiască cu tot zăbul părintesc a îndreptă înclinările lor spre rău și pe lângă facultățile intelectuale să desvolte în ei și facultățile cele morale, adică alătura de înmulțirea cunoștințelor să deștepte în ei și simțăminte nobile, cari fără de acestea toată creșterea și toată cultura lor va fi asemenea casei zidite pe năsip. De aceea părinții n'ar trebui să înceteze nici odată a veghiă asupra creșterii morale a fiilor lor, a-i povățui la bine și a le premerge cu pilde frumoase și edificatoare până ce aceia își vor fi însușit toate acelea calități morale, prin cari vor deveni apți și capabili de a se lupta și de a învinge ispitele și greutățile vieții.

Creșterea copiilor nu e lucru ușor. A cunoaște caracterul moral, adică dispozițiunea sufletească a copilului și a-l cultiva în mod corespunzător este o datorie grea și foarte serioasă, ceea ce foarte mulți părinți și în celea mai multe cazuri o negliă și așa apoi copii lor, în loc să crească și să se desvolte cu duhul și cu înțelepciunea, vor crește ce-i drept cu trupul — dar totodată fără înțelepciune și fără caracter moral. — Și cauza acestui rezultat întristător nu este altă decât ușurința indiferentismul și trândăvia morală a părinților.

Cei binecuvântați cu averi și cu bunuri pământești, adică bogații mai au și alte datorințe. Să-și întrebuințeze adică binele lor cu înțelepciune și spre scopuri nobile și de iubire creștinească. Să economizeze cu înțelepciune și să chivernisească avutul său — ferindu-se de orice vizipă păcătoasă — spre binele familiilor lor și spre mângâierea celor lipsiți.

O, dar de câte ori și în câte cazuri vedem cum o moșie agonisită cu înțelepciune, cu trădă și cu sudoare a părinților se risipește în mâinile copiilor risipitori. Și o Doamne câți sunt și de aceia, cari pentru necuminția lor trebuie să sufere lipse și remuscări dureroase. Fericiți cei ce prin activitate conștiințioasă încunjură durerea sărăciei.

Aș ajunge însă prea departe, dacă aș vrea să eshauriez obiectul. Ca să nu te prea obosesc, numai despre un lucru vreau să-ți mai scriu și anume despre *practicerea faptelor de îndurare creștinească* și pentru cari zău ca mulți creștini ar putea să-și facă aspre muștrări.

Când e vorba de iubirea de aproapele iată ce auzi din gurile celor mai mulți oameni cari se zic că-s creștini. „Nu e datoria mea să cercetez bolnavii și să îndrept pe cei păcătoși. D datoria medicilor și a preoților. Cât pentru ajutorarea săracilor jertfesc destul și pentru multe scopuri de binefacere“. Și când aud astfel de cuvinte, ți-o mărturisesc că foarte mă intristez. Atâta mizerie și atâtea suferințe câte sunt în lume și între oameni nu sunt în stare să miște inima acestor nepăsători și cuprinși de boala trândăviei morale. Când știm că necredința și ireligiozitatea sunt rodirile neștiinței e prea mult a cere că numai preoții au să saneze acest rău general și mai vărtos când față de numărul puțin al preoților este o lume păcătoasă și cu credințe deșerte chiar și despre preoții ei. Oare n'ar trebui, ca cei chemați cu toții, fie preot fie luncan, bărbat ori femeie, tinăr și bătrân să nizuiască împreună a îndrepta pe cei rătăciți la adevăr și a scoate credințele rele din inima celor ce zac în întunecul neștiinței? Da. Și atunci fii incredințat, iubite prietene, că nuse va afla creștin carele să aibă motiv de regretare că și-ar fi îngropat talantul ce i-l'a incredințat lui spre bună chivernisire.

Emil

sau

Despre educațiune

de

I. I. Rousseau,

traduse de

Ioan Ardelean învățător.

Cartea I.

— Urmare. —

Copilul în starea aceasta petrece în jurul femeilor cinci-șase ani fiind expus jertfă tractărilor proprii și a altora. Fiindecă îl învață și una și alta, adică: după ce i-au încărcat mintea cu astfel de cuvinte, pe cari nu le poate înțelege, sau cu astfel de obiect, de cari nu are nici un folos; după ce patimile câștigate pe cale măestrărită îi năbușesc natura, aceasta ființă măestrărită apoi o incredințează unui învățător, care desvoltă germenul plătat cu desăvârșire, și care îl învață toate, numai la cunoașterea de sine nu; la toate, numai la aceea nu, că din ființa lui în ce mod poate să tragă folos; la toate, numai la capabilitatea de viață și fericirea proprie nu. În sfârșit, când acest *sclav și tiran* într'o persoană fiind plin de învățătură și pe lângă aceea gol la cap, care deopotrivă slab în corp și pirit aruncat fiind în lumea mare, aici își manifestă slăbiciunea și superbia fără margini. — sufletul omenesc e aplicat spre compătimire la vedenia stricăciuni-

nilor și mizeriilor omenești. Așa e omul patimilor noastre; omul naturei e construit altcum.

Dacă doriți aceea, ca să-i rămână forma originală, trebuie să o lăsați aceea neschimbată îndată după nateră copilului. Îndată-că zărește lumina lumii acesteia, cuceriți-l lăsați-l în puterile voastre și să nu-l lăsați până atunci, până când nu va deveni om; în cazul contrar nu puteți face nici un rezultat. Precum adevărată doică numai mama poate fi, întocmai așa tata adevărat învățător. În afacerile săvârșite în jurul copiilor lor chiar așa trebuie să fie una, ca în privința metodei ce voesc al urma la creșterea copiilor. Din mâna unuia trebuie să treacă în altuia. *Sub conducerea unui tată cu mintea sănătoasă, va crește mai bine, decât sub îngrijirea celui mai iscusit educător-al lumii, pentru că nizuința potolește mai bine abilitatea, ca abilitatea nizuința.*

Dar de altcum îngrijirile multilaterale, „afaceri gingașe“, sunt datorințe!... De sine înțeles, că și cea din urmă datorință e a tatălui.*) Ne putem doară miră pe aceea, dacă un atare bărbat, a căruia soție nu află de demn ca obiectul dragostei sale să-l lăpțeze, din parte-i, iară nu-l află demn ca el să-l educe. Nu este un tablou mai admirabil, ca tabloul vieții familiare, dar unica trăsură eronată strică tot tabloul. Dacă mama nu e destul de sănătoasă pentru aceea să fie doică, din contră tata e cu mult mai ocupat decât să poată fi învățătorul copilului său. Copiii așezați în institute—îndepărtate, în mănăstiri, colegii distribuiesc în alte direcțiuni dragostea de casa părintească, sau mai bine zis, să reîntorc cu aceea, că nu mai au alipire cătră nimica. Frații și surorile abia cunoscându-se, vor fi foarte fini uni fală de alții în așa mod, încât din aceea fineță purcezând, se vor conzidera străini. Îndată-ce între părinți nu există nici o legătură internă, îndată-ce înceată iritațiunea familiară, vor ocupa locul aceloră moravurile depravate. Există un atare om nebun, care să nu observe aceasta legătură strânsă a tuturor?

Când cutare tată se nizuiește a întemeia familie și totodată a se îngrijii de susținerea aceleia, și a implinit numai a treia parte din datorința sa. Genului său bărbat, societății membru folositor, statului cetățean e dator a crește. Fiecare om, care ar satisface acestei datorințe întrăite, dar aceasta nu o îndeplinește e păcătos și doar e mai păcătos atunci, dacă aceste

*) Dacă cetim pe Plutarch, că Cato e modelul modelului morarității, care a guvernat în mod așa glorios, a educat copilul său încă din leagăn, și încă cu atâta îngrijire, că toate afacerile le lăsa în jumătate, numai ca să poată fi prezent la îmbrăcarea și spălarea aceluia. Dacă cetim mai departe pe Suetonius, că Augustus, acceritorul lumii, *singur a învățat copiii săi să scrie*, a înnotă și primele elemente a științei, și că aceea întotdeauna au fost în jurul său, nu, nu putem să ridem despre acei oameni neînsemnați, cari în astfel de lucruri au aflat distracțiune. La tot cazul au fost mai mărginiți la minte, ca bărbații „mari“ a-i timpului prezent!

le împlinește numai de jumătate. Cine nu poate îndeplini datorințelor părintești, acela nu are dreptul a fi atare. Nici paupertatea, și nici alte afaceri, nici alte împrejurări nu-l concediază dela aceea, ca să nu-și poată crește copiii săi. Să credeți cetitorilor, că în cine este simț și nu s'a îndeplinit aceasta sântă datorință, aceasta eroare a sa, o va plânge cu amar și în veci nu se va mângâia.*)

Să cercetăm însă, ce practizează acel tată, care e ocupat și e silit a-și neglija creșterea copiilor săi. Substituește un alt om în locul său, care pentru bani împlinește acele datorințe, cari celuilalt nu-i convin a le îndeplini. Suflet de vânzare! Cugeți, că pe bani poți cumpăra un alt tată pentru copilul tău? Nu te seduce pe tine însuși, ce ai dat lui, acela nu e nici învățător, ci numai servitor, va crește din copilul tău!

Mult să discută asupra calităților ce le are un învățător bun de casă. Una, ce ași pretinde eu și dela care depinde mult, ar fi aceea, să nu fie de vânzare. Sunt chemări așa de sublime, la ezercitarea cărora nu sunt demni oameni plătiți; așa e chemarea ostașului. „Cine să educe dar copilul?” Cine? Tu însuși. „Dar eu nu sunt capabil, câștigă-ți un bun tovarăș; alt sfat nu pot să-ți dau.”

Un educător! Oh, ce ființă măreață! Într'adevăr, ca să putem crește om, trebuie să fim ori părinți ori îngeri. Și o astfel de afacere o încredințați voi oamenilor plătiți!

Cu cât ne cugetăm mai mult asupra acestui subiect, cu atât se ivesc mai multe greutăți înaintea noastră. Într'adevăr, dacă voim ca educațiunea noastră să aibă o direcție fixată, ar fi necesar, ca elevul educătorului să fie educat de servitor pentru stăpânul său, cu un cuvânt, că toți aceia, cari îl impresoră, să fi expuși tot la aceleași impresuni, pe cari voesc a le împărtăși elevilor lor. Ar trebui să mergem dela națiune până în infinit, pentrucă cum poate să fie un copil bine educat de un atare om, care nici dânsul nu e crescut bine?

Oare se află un astfel de trecător rar? nu știu. În haosul decadențelor de azi cine e în stare a determina acel grad al moralității, pe care sufletul omnesc e în stare a-l ajunge? Dar să presupunem, că am aflat urma acestei ființe supranaturale, înainte de toate ar trebui să fim în clar cu aceea, ce trebuie să facem, ca să putem ști aceea, ce trebuie să fie. Prevăd, că tata pătrunse de aceasta însemnătate mare se decide la dispensabilitatea acelor; pentrucă a aflat un învățător bun reclamă mai multe osteneli, ca și când s'ar educa însuși copilul său. Dar dacă voiești a află un tovarăș, educă-ți copilul de atare, așa nu va fi silit al căută pe acela în alt loc și natura deja s'a împlinit jumătate din activitatea sa.

Cutare cui numai rangul îl știu, m'a rugat să-i aduc copilul. Prin aceasta la tot cazul a dat mare

*) Vezi cartea a 8-a a lui Rousseau „Recunoștințe“.

onoare persoanei mele neînsemnate; pe lângă toate aceste îmi poate mulțumi foarte frumos, că i-am respins ofertul, pentrucă dacă primeam aceasta și metoda instrucțiunii mele se documentă de eronat, educațiunea mea ar fi devenită greșită;—dacă însă îmi succedea, ar fi fost cu mult mai rău; pentrucă în cazul acesta prima faptă a copilului său era abdicarea de titluri; nu s'ar fi învoit mai mult a fi principe.

Eu sunt pătruns cu mult mai tare de însemnătatea mare a educațiunii, de altă parte simt cu mult mai bine incapacitatea („mon incapacité“) mea, decât să primesc oarcând un astfel de oficiu, ori și unde să mă invite cu acela, ci de altcum împrejurările amicabile însăși îmi servesc ca cauze nouă la respingerea astorfel de oferte. Așa cred, că după cetirea acestei cărți nu va fi învoit nimenea, a-mi face astfel de invitări, și dacă totuși s'ar află de aceia, îi rog. să se cruțe de ostenelele lor zădarnice.

Mi-am câștigat destule esperiențe oarecând cu purtarea acestui oficiu, ca să mă pot convinge, că eu abilitate spre așa ceva nu am și încă și în cazul acela dacă a-și fi abil pentru acela, poziția mea nu-mi permite. Cu aceasta clarificare sunt dator acelor, cari nu se poartă nici cu atâta stimă față de mine, să mă creadă de sincer și neînduplecabil.

Nefiind în stare a rezolvi aceasta problemă foarte însemnată, cel puțin mă îndelitnesc cu cea mai ușoară. La exemplul altora, nici eu nu mă voi apuca de realizarea scopului real, ci voi lua peana în mâni și în loc să îndeplinesc aceea, ce trebuie, mă voi nizu a spune ceva despre aceea.

Cred, că la întreprinderi ca aceste din chestiune, autorul nefiind silit a-și aplica metoda să, ușor ne poate împărtăși multe lucruri frumoase și instructive, cari însă nu se pot realiza și încă și acelea, ce se pot îndeplini, sunt fără nici un folos, dacă nu ne arată mijloacele relative la realizare.

După cele expuse mai sus am aflat consultat a-mi formă un elev ideal, cu acea etate, cu cunoștințe și abilități, cari sunt indispensabile la lucrarea cu succes a educațiunii lui, ca dela naștere începând să-l calauzim până atunci, până va deveni om întreg, când nu va fi avizat la ajutorul altui călăuz, fără numai la ajutorul său propriu. Procedura aceasta o susțin necesară în ce privește pe acel autor, care neîncrezându-se în sine, e frică în continu de aceea, că va deveni fantastic; pentrucă îndatăce pierde dinaintea ochilor săi calea adevărată, nu trebuie să facă altceva decât să-și aplice metoda să cu elevul și îndată va observa sau în locul lui va observa cetitorul unde și în ce a făcut greșală, și oare urmat'a gradat conform legilor naturale după procesul de dezvoltare a elevului său sau nu?

Conferențele „Asociațiunii“.

În urma deciziunii comitetului central și a adunării generale, biroul central al „Asociațiunii“ va aranja cu începere dela 1 Noembrie 1908 conferințe pentru

cărturari (inteligentă) în toate centrele românești mai însemnate, în cari se vor găsi cel puțin 50 ascultători. Cu ajutorul acestor conferențe „Asociațiunea” împlinește o dorință generală a susținătorilor ei și o lipsă a educației noastre naționale.

Sperăm deci, că ideea va fi primită cu cea mai mare însuflețire și va fi sprijinită din răspuțeri de cei chemați, ca să dea rezultate cât mai mulțămitoare.

Aceste conferințe se vor ținea în următoarele centre românești: 1. Abrud, 2. Arad, 3. Beiuș, 4. Bistrița, 5. Blaj, 6. Brad, 7. Brașov, 8. Caransebeș, 9. Cluj, 10. Deva, 11. Făgăraș, 12. Gherla, 13. Hațeg, 14. Lugoj, 15. Năsăud, 16. Orade, 17. Orăștie, 18. Oravița, 19. Săliște, 20. Sibiu, și 21. Timișoara.

Tuturor directorilor de despărțăminte, în Arad dlui V. Goldiș, secret. cons. iar în Gherla dlui Ioan Georgiu, canonic, din orașele amintite li s'a trimis o circulară, invitându-i să înainteze biroutii „Asociațiunii” până la 1 Octombrie 1908 numele persoanelor din despărțământ cari ar dori să țină conferențe în orașul respectiv. Conferențiarilor vor binevoi a anunța și titlul conferinței. Alegerea obiectelor se lasă la chibzuiala domnilor conferențiarilor.

Pentru orientarea tuturor celor ce se interesează de aceste conferențe, dăm următoarele lămuriri:

1. Pe lângă conferențiarilor locali biroul central va împărți pentru fiecare centru mai mulți conferențiarilor din alte localități, așa că în fiecare centru să se țină cel puțin 5 conferențe.

2. După primirea răspunsurilor dela domniile directorilor ai despărțămintelor, biroul central va alcătui programul pentru fiecare centru, care se va publica în ziare în cursul lunii Octombrie, ca la 1 Noembrie să se poată începe conferențele. Tot atunci se vor comunica programele și directorilor de despărțăminte, împreună cu toate îndrumările necesare.

3. Conferențele vor dura dela 1 Noembrie 1908 până la 31 Martie 1909 și ar fi de dorit ca în fiecare Duminecă se se țină câte o conferință.

4. Conferențele vor fi cu o taxă de intrare minimală. Ceice se vor abonă la toate conferențele dintr'o localitate vor avea o reducere însemnată.

5. Din încasările acestor conferențe se vor plăti cheltuelile efective ale conferențiarilor, cari se vor duce dintr'o localitate într'alta, iar venitul curat se va întrebuința pentru publicațiunile Asociațiunii.

6. Conferențele cele mai bune se vor publica în revista „Transilvania”.

Sperăm, că îndeosebi domniile membri ai secțiunilor științifice-literare ale Asociațiunii vor stăruie în cercul lor de activitate, ca aceste conferențe să reușească cât mai bine, pregătind fiecare membru câte o conferință două.

Toți aceia cari doresc să țină conferențe în cadrele „Asociațiunii” se pot anunța de-a dreptul la biroul central, comunicându-și adresa și titlul conferinței. Sibiu, 1 Septembrie 1908.

Presidiul Asociațiunii:
Sulutu.

Aviz!

Se aduce la cunoștința d-lor preoții și învățători, că „Anuarul” este gata tipărit. Rugăm pe ceice vor comanda din el, a ne indica pentru câți elevi are lipsă.

Prețul pentru 80 elevi costă 5 cor., pentru 120 6 cor., iar pentru 160 7 coroane.

Comandele a se face dela:

Tipografia diecezană,
Arad str. Bathányi nr. 2.

CRONICA.

P. S. Sa Domnul Episcop diecezan s'a reîntors la reședința sa Duminecă, la 5 Septembrie n.

Alegerea de episcop pentru eparhia Caransebeșului s'a fixat în ședința consistorului plenar — ținută Luni în 31 August n. — pe ziua de 21 Septembrie v. (4 Octombrie n.) a. c.

D-l Dr. Dimitrie Cioloca, a fost numit cu începere dela 1 Septembrie 1908 profesor la institutul teologic din Caransebeș.

Advocat român. Primim următoarele: Am onoare a vă aduce la cunoștință, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Arad, strada Jozsef-főherceg Nr. 20. Cu deosebită stimă: Dr. Romul Veliciu avocat.

Necrolog. Cu inima frântă de durere anunțăm încetarea din viață a iubitului soț, scumpului tată, moș și strămoș Ioan Balaș asesor de tribunal în penziune întâmplată la 30-lea August 1908. Rămășițele pământești ale defunctului s'au așezat după ritul gr. cat. spre odihnă eternă în 2 Septembrie 1908. Fie-i țărina ușoară și amintirea binecuvântată! Hațeg, la 10 August 1908. Susana soție. George frate. Demetriu, George, Ida, Susana, Alexandru, Augustin, Arthur și Elena copii. Ana, Adrienne, Adela și Leontina nurori. Ida, Marioara, Valeria, Aurelia, Iduța, Mihail, Traian nepoți și nepoate. Traian, Pompeiu, Elvira, Ana și Tiberiu strănepoți și strănepoate.

— Subscrișii cu inima îndurerată aducem la cunoștință tuturor rudeniilor și prietinelor, că iubitul și adoratul nostru soț, tată, ginere, frate etc. Ioan Pop preot gr. or. rom. în Ghiroda a încetat din viață în 25 August (7 Septembrie) a. c. la 8 oare seara în etate de 52 ani și în al 27-lea an al preoției sale. Rămășițele pământești ale scumpului defunct s'a pus spre vecinică odihnă Mercuri în 9 Sep. n. la 9 oare a. m. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată! Ghiroda la 26-lea August (8 Septembrie) 1908. Văd. Amalia Pop soție. Ioan Pop fiu. Anastasia Buneia soacră. Teodor și George frați.

Cronică bibliografică.

Nr. 357—359 din „Biblioteca pentru toți” Ce e cerul? (astronomie populară) de Camille Flammarion, traducere de Victor Anestin. Dintre toate scrierile celebrului astronom francez, cea mai cunoscută și mai populară este, de sigur Ce e cerul care a avut nu numai în Franța dar în toate țările culte unde a fost tradusă, succesul cel mai desăvârșit. Explicația acestui fapt stă în talentul de popularizator a lui Flammarion, în darul lui neîntrecut de a prezintă adevărurile științifice cele mai grele sub o formă ușoară, plăcută și pe înțelesul tuturor. În lucrarea aceasta, învățatul francez a voit, după cum spune singur, să rezume pentru o mai ușoară cetire, la îndemâna tuturor inteligențelor curioase a se instrui, totalitatea descoperi-

rilor și să facă o cârticică, care să fie un roman al cerului. Și e chiar un roman. Cetitorul e captivat dela început de frumsețea stilului și citește cartea cu impresia că citește o operă aleasă literară; abia la sfârșit bagă de seamă că a rămas cu multe, variate și serioase cunoștințe astronomice. Traducerea — făcută cu multă îngrijire de d. Victor Anestin — e prevăzută cu 64 gravuri de o execuție admirabilă, care fac și mai lesnicioasă înțelegerea cuprinsului. Prețul 90 bani. De vânzare la librăria Alcalay, București și la toate librăriile din țară.

„Familia Română” revistă ilustrată apare în fiecare săptămână cu un bogat cuprins literar și distractiv, (sfaturi, Curierul Modei, ghicituri.)

Abonații noștri pot primi toate numerele dela început. Abonamentul e de 10 coroane pe un an.

Adresa: Budapesta V. Strada Csáky 23.

Concurs.

Se escrie concurs pe stațiunea învățătorescă dela clasele superioare din *Alioș*, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreună cu acest post sunt următoarele: 1. În bani 816 cor. 2. În prețul lemnului va primi 120 cor., 2 lanțe de pământ a cărui usufruct sa prețul în 64 cor. Dela înmormântări unde va fi poștit 1 cor. Locuință acomodată cu supraedificate, jumătate din grădina școlii, podrumul îl vor folosi învățători în părți egale. Cel ales are să solvească contribuția și după pământul ce folosește. Cvinevenalele se vor cere dela stat. Pentru încălzitul și curățirea saalelor de învățământ se va îngriji comitetul.

Cei-ce vor se, reflecteze la acest post, se vor arăta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din *Alioș*, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Alioș, la 25 August (7 Sept.) 1908.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: *Ioan Cimponeriu* adm. pprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala gr. or. rom. din *Mădaras*, pprezviteratul Tincei, devenit vacant prin abdicarea fostului învățător, se publică concurs cu termen de alegere pe **30 Sept.** (13 Oct.) a. c.

Emolumentele împreună cu acest post sunt: 1. Salar în bani gata 284 cor. 2. Relut pentru lemne 108 cor. 3. 16 cubule grâu în preț de 176 cor. 4. 7 cubule cucuruz în preț de 56 cor. 5. 3 jugh. catastrale 1127□ pământ arător și 1 jugh. livadă prețuit în 144 cor. 6. Una cânepiște 8 cor. 7. Competința de pășune 24 cor. Locuință liberă cu intravilan de 661□. Pentru încălzirea saalei de învățământ să îngrijește comuna bisericească.

Învățătorul ales va avea să provadă cantoratul precum și instruarea elevilor școlii de repetițiune fără altă remunerațiune. Ștolele cantonale usuat: dela mort mare 3 cor. cu liturgie 4 cor., dela mort mic, cununie și maslu câte 80 fileri.

Cvinevenalul îl va primi numai după 5 ani de serviciu prestați în comună.

Recurenții sunt poștiți a-și trimitte recursurile lor, instruite conform regulamentului școlar și adresate com. par. din *Mădaras*, P. On. Oficiu pprezviteral din *Méskerék* și a se prezintă în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Mădaras, la 24 August (6 Sep) 1908.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu mine: *Nicolae Roxin* pprezviter.

—□—

1—3

În virtutea rezoluțiunii Venerabilului Consistor din *Oradea mare* de sub Nr. 1348/B. pentru îndeplinirea parohiilor vacante din protopopiatul *Beliului*, se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

1. *Bochia* cu filia *Benești*, de *clasa III*, dotațiunea costă din câte 1. măsură cucuruz ca bir dela 90. case; ștolele îndatinate și întregirea dotațiunii dela stat.

2. *Hășmaș* cu filia *B. Urviș*, emolumintele pământ de 8. cubule; câte o zi de lucru; ștolele uzuat și întregirea dotațiunii dela stat parohia de *clasa II*.

3. *Mărăuș* cu filia *Secacu*, parohia e de *clasa III*. dotațiunea este: pământ de 8. cubule; bir dela 110. căși câte o brădie cucuruz, ștolele îndatinate și întregirea dotațiunii din vistierea statului.

Reflectanții au a-și înainta recursurile instruite conform prescrișelor din Regulamentul pentru parohii la subșcrișul în *F. Györös* având a se prezenta la sf. biserică pentru a-și arăta desteritățile în cele rituale și pentru a predică. De locuințe să vor îngriji cei aleși.

Pentru comitetele parohiali:

Petru Serbu protopopul trac. *Beliu*.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea următoarelor stațiuni învățătoresști, se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

1. *Archiș*, salarul în bani 300 cor. 12. și nice bucate: 126. cor. 4. jug. pământ: 80. cor. 4 orgii lemne pentru învățător: 64 cor. pentru repetiție: 30 cor. curățitul școlii, scripturistica și conferința: 32 cor.

2. *Carasău*, în bani 280 cor. 4. orgii lemne 90 cor. 12. cubule bucate 120 cor. 3. jug. pământ 82 cor.

3. *Dumbrăvița* 500 cor.

4. *Rohani*, salar 600 cor.

5. *Susag*, în bani 440 cor. 20 cubule bucate 200 cor.

6. *Tagadău* în bani 100. cor. 8. jug. pământ.

Recurenții au a se prezenta la sf. biserică spre a cântă, ear devenind aleși vor beneficia de locuințe ccorespunzătoare, de ștolele cantonale îndatinate, ear pentru întregirea saalelor se va recurge la stat. Recursurile să se trimită la subșcrișul în *F. Györös*.

Petru Serbu protopopul trac. *Beliu*.

—□—

2 3